

Приложение 1

- I. **На сайта на Държавна агенция архиви** - <http://archives.bg> може да се използва дигитално Закона за защита на нацията, както и Правилника за приложението му, публикувани в едно книжно тяло, включително и с образците на документи, които евреите са задължени да попълнят.

II. Данни по темата от архиви в страната

БУРГАС

Ф. 507К Тенекеджийска фабрика „Метал“ – Давид и Хаим Романо – Бургас(1935–1947)

ЧП 431 - Еврейско кредитно кооперативно дружество „Азлаха“ - Бургас (? - ?)

145К, оп.1, а.е. 993 - Фирмена преписка на Еврейско взаимоспомагателно - спестовно Акционерно дружество „АВЕРИР“- Карнобат.

187К, оп.1, а.е. 71 - Регистър „Блокирани еврейски влогове“.

Ф.31 Безименно АД „Хаим и Папо“-параходна агенция-Бургас, за периода 1930-1950 г.,

Ф.23к, Безименно акционерно дружество Хаим Папо „Параходна агенция“

ВАРНА

112К / Областен съд – Варна (1878-1944)

Инвентарен опис № 1

Архивна единица № 3795 // Фирмено дело на Еврейско взаимно-спомагателно дружество „Езрат Ахим“ - гр. Варна (1934 г.)

Архив: ДА – Варна - 16

Фонд № 112К / Областен съд – Варна (1878-1944)

Инвентарен опис № 1

Архивна единица № 3973 // Фирмено дело на Еврейско образователно музикално дружество „Прогрес“ – гр. Варна (1934 - 1950 г.)

Архив: ДА – Варна - 16

Фонд № 112К / Областен съд – Варна (1878-1944)

Инвентарен опис № 1

Архивна единица № 962 // Фирмено дело на еврейска потребителна кооперация „Единство“ – гр. Варна. (1935 - 1938 г.)

Архив: ДА – Варна - 16

Фонд № 112К / Областен съд – Варна (1878-1944)

Инвентарен опис № 1

Архивна единица № 3773 // Фирмено дело на Еврейско кооперативно дружество „Дават Ахим“, от 26. 02. 1928 г. (1923 - 1935 г.)

Архив: ДА – Варна - 16

Фонд № 112К / Областен съд – Варна (1878-1944)

Инвентарен опис № 1

Архивна единица № 3774 // Фирмено дело на Еврейско кооперативно дружество „Дават Ахим“, от 26. 02. 1928 г. (1935 - 1941 г.)

Ф.456к, Фабрика Леви и сие, оп.1, а.е.1-8

ПЛЕВЕН

46К,ТЪКАЧНА ФАБРИКА БРАТЯ МИЗРАХИ, ОП.1, А.Е.1-16

РУСЕ

ф.54К АД „Искович и Леви“ - Русе, за периода 1910-1947 г. оп.1, а.е.1-23 с общо 1 380 листа

194К Каучукова фабрика „Етернит“-Аврам М. Алфандари и Сие - Русе-ф., за периода 1927-1947 г. оп.1, а.е.1-43 с общо 6250 листа

322К, Англо-българска фабрика за чорапи ООД „Братя Мизрахи“ - Русе, за периода 1929-1947 г. оп.1, а.е. 1-45 с общо 7 250 листа

Ф.546К АД „Сабитай Бениеш“ - Русе за периода 1931-1947 г., оп.1, а.е.1-9 с общо 2 200 листа

237К АД „Нисим Вентура“-Русе, за периода 1928-1934 г., оп.1, а.е. 1-6 с общо 1 300 листа

Ф.358К Групов фонд „Търговски дружества и еднолични фирми“ - Русе като във фонда е включена документация на АД „Перец Сам Леви и Сие“-Русе. за периода 1927-1946 г., оп.1, а.е. 1-12 с общо 540 листа

Ф.227К Еврейска популярна банка АД - Русе, за периода 1913 - 1929 г., оп.1, а.е. 1-5

ШУМЕН

53К, оп.1, а.е. 41 - Частно фирмено дело - Търговия със сарашки изделия на Аврам Хиким от гр. Шумен.

53К, оп.1, а.е. 41 43- Частно фирмено дело - Търговия с галантерийни, канцеларски, железарски и стъklarски изделия на Леви С-ие Басат от гр. Шумен.

53К, оп.1, а.е. 41 44 - Частно фирмено дело банкерско дело на Юда Б. Израил от гр. Шумен.

ХАСКОВО

ф.80к „Областен съд – Хасково“, оп.1-фирмени дела на еврейски организации -
80К, оп. 1, а. е. 645 - Търговско частно производство дело N 642 от 1924 г. по утвърждаване устава на АД „Економия“ - Хасково.

80К, оп. 1, а. е. 598 - Търговско частно производство дело N 46 от 1922 год. по заявлението на Моис Яков Адато и др. от гр. Хасково за регистриране търговска фирма.

80К, оп. 1, а. е. 603 – Търговско частно производство дело N 110 от 1922 год. по заявлението на Моис Юда Декало от гр. Хасково за регистриране търговска фирма.

80К, оп. 1, а. е. 681 - Търговска преписка Вх. N 968 от 1929 г. по заявление на Бохор Х. Бенбасат от гр. Хасково за регистриране на търговска фирма.

ЯМБОЛ

Еврейска кооперация Мизрахи, Ямбол,-Ч.П.68- 121 листа;

Протоколна книга на Управителния съвет на Еврейска частна кооперация „Мизрах“ – Ямбол и Народно спестовно кооперативно дружество "Изгрев" - Ямбол (1937-1943)
Ф. 291К - Кожарска фабрика „Йомтов, Аврамов“ – Ямбол
Ф.68К, оп. 4, а.е. 20 - Фирмено дело Еврейско взаимно-спестовно кооперативно д-во „Ахадуд“ по късно „Мизрах“ – Ямбол
292К, оп.1, а.е. 8 -Акции, актове по приемане документите на Ямболска банка в обществена ликвидация, кореспонденция с ЦУ на БНБ по ликвидацията на банката и с Погасителна каса - София за конфискация на ценни книжа по чл. 26 от закона за защита нацията - на лица от еврейски произход

ЦДА – София

190К, оп. 2

Досиета по ликвидация на еднолични фирми, акционерни и други д-ва с участие на еврейски капитали и по ликвидация на задължения на евреи към банки, предприятия, учреждения и частни лица; заповеди, преписки, протоколи и др. по конфискуване на имущество на лица от еврейски произход и на еврейски д-ва, и по еднократното облагане с данък върху тяхното имущество; бюджети и проектобюджети на еврейски общини, оправдателни документи, описи, протоколи, преписки по приходите и разходите им; счетоводни книги на Комисарството.

ф.163к, оп.2, а.е. 15- Кореспонденция за ликвидиране на индустриални предприятия, собственост на ЛЕП. 1941/44 - 285 листа

ДА-София

Фирмени дела на еврейски търговски дружества с регистрация в Софийски областен съд както следва от **ф.3-К, оп.6:**

1. „Фархи и Кадманов“-София-а.е.200
2. СД „Братя Калаора“-1938 г.-а.е.5883
3. „Аврам Калдерон“-София,1925 г.-а.е.2930
4. „Аврам Калдерон и брат“-София, 1936 г.-а.е.5112
5. СД „Прометеус“ на Витали Калдерон-София-а.е.7468
6. „Първа българска фабрика за кожени ръкавици“ на Яко Б. Калдерон и Азаря Бехар-София-а.е.3474
7. „Калев и Леви“-София, 1909 г.-а.е.528
8. „Калев и Жак Арие и Братя“-София-а.е.3463
9. „Калев и Сие“-София, 1929-а.е.3637
10. СД „Идеал“ на Елиезер Калев и Син-София-а.е.6028
11. „Синове Нисим Калев“-клон София, седалище Пловдив, 1921 г.-а.е.2127
12. „Братя Калми“-София, 1915 г.-а.е.996

13. „Исак Ю. Калми и синове“-София, 1910 г.-а.е.609
14. „Исак Ю. Калми и Синове“-синове, София, 1915 г.-а.е.971
15. „Кало Йерохам“-София, 1915 г.-а.е.966
16. „Кало и Ешкенази“-София, 1921 г.-а.е.2085
17. „Финци и Камхи“-София-а.е.1589
18. „Железарски магазин на Аврам Камхи и Самуил Алкалай“ІСофия, 1922 г.-а.е.2225
19. „Алберт Янков Камхи и Сие“-София, 1920 г.-а.е.1775
20. „Стария шивашки бецар на Ашер Камхи и синове“ІСофия, 1924 г.-а.е.2662
21. „Б. А. Камхи и Леви“, София, 1919 г.-а.е. 1511
22. „Рафаел Камхи“-клон София, седалище Варна, 1917 г.-а.е.335
23. „Хаим Камхи и сие“-София,1905 г.-а.е. 1166
24. „Нисим Моше Ашер и Барух Нисим Конфино“-София-а.е.685
25. „Капон и Розано“-София, 1920 г.-а.е.1780
26. „Езра М. Капон“-клон София, 1919 г.-а.е.923
27. „Изет Сие Караско“-София-а.е.507
28. „Салтиел Карасо“-София, 1924 г.-а.е.2647
29. „Леви и Кастро“-София-а.е.2784
30. „Кастро и Навон“-София, 1929 г.-а.е. 3658
31. „Яко Нисим Авдала и Сие“-София, 1918 г.а.е.1303
32. „Сами Авдала“-София-а.е.6772
33. „Хаим Фархи и Нисим Аврам“-София-а.е.602
34. „Я. Машиях и Сара Аврам“-София-а.е.12
35. „Яко Аврамов и Сие“-София, 1905-а.е.334
36. „Яко Аврамов и Бенеамин Сабитай“-София, 1905 г.-а.е.333
37. „Аврам Х. Аврамов“-София-а.е.5264
38. „Синове Хаим Аврамов“-София, 1930 г.-а.е.3817

39. „Исак Б. Аврамов и Синове“-София, 1925 г.-а.е.4962
40. „Аврамов и Бениеш“-София, 1934 г.-а.е.1768
41. „Давид Хаимов Аврамов и Меранде“-София, 1934 г.-а.е.4746
42. „Братя Я. Аврамови“-София, 1921 г.-а.е.2010
43. „М. Аврамов и Сие“-София, 1928 г.-а.е.3450
44. „Рахамим Аврамов“-София, 1937 г.-а.е.5314
45. „Буко М. Авдала и Сие“-София, 1922 г.-а.е.2361
46. „Аврамов и Папо“-София, 1926 г.-а.е.3203
47. „Бераха Я. Аврамов“-София, а.е.3888
48. „Адлер“-на Мориц Адлер и Сие-София, 1937 г.-а.е.5392
49. „М. Адлер и Сие“-София, 1925 г.-а.е.2962
50. „Азиел и Алкалай“-София, 1925 г.-а.е. 2964
51. „Авраам Сатчи и Сие“-София, 1906 г.-а.е.346
52. „Сабат и Сие Ашер Давид“-София, 1907 г.-а.е.397
53. „Братя Сабат и Барух Вареанови“-София, 1932 г.-а.е.4396
54. „Малкият полицер“ на Сабат и Яко Сабатов-София-а.е.4574
55. „Сабитай и Самуилов“-София, 1923 г.-а.е.2579
56. „Бенеамин Сабитай и Син“-София, 1908 г.-а.е.462
57. „Д. Сабитаев инженер химик А. Хаимов“-София, 1926 г.-а.е.3207
58. „Аврам Мордехай и М. Р. Сабитаев“-София-а.е.3335
59. СД „Рахамим Сабитаев и син“-София, 1938 г.-а.е.5836
60. „Арон и Моше Сабитай“-София, 1908 г.-а.е.456
61. „Хаим Сабитай и синове“-София, 1898 г.-а.е.137
62. „Саламон-Гадон“-София, 1919 г.-а.е.1506
63. „Б. Авраам Салтиел и сие“-София, 1944 г.-а.е.934
64. СД „Бенеамин Салтиел и Сие“-София, 1939-а.е.6297
65. СД „Синове Авраам Леви Салтиел“-София, 1939 г.-а.е.6296

66. „Магазин Самаритен“ на Жак Аладжем и Сие-София, 1923 г.-а.е.2615
67. „Л. М. Навон и Власаров“-София, 1922 г.-а.е.2271
68. „Исак Шаулов и Сие д-р Навон“-София-а.е.2299
69. „С. Надлер Сие Р. Аврамов“-София, 1917 г.-а.е.1070
70. „Соломон Надлер и Ели Мешулам“-София, 1919 г.-а.е.1341
71. СД „Партиден магазин Напред“ на Моше Юда Леви и Нисим Арон Леви-София, 1938 г.-а.е.5948
72. „Нисим Натан-АД“-София 1925 г.-а.е.2895
73. АД „Монца“-София, 1925 г.-а.е.2897
74. Командитно д-во „Шабат Натан“-София, 1929 г.-а.е.3736
75. „Братя Б. Ниньо“-София 1918-а.е.1301
76. „Гладачница Париж“ на М. Ниньо и сие-София,а.е.3503
77. „М. Ниньо и сие“-София, 1935 г.-а.е.4887
78. „Яко Аврам Ниньо и Сие“-София, 1898 г.-а.е.81
79. „Нисим и Исак Табах“-София, 1921 г.-а.е.2089
80. „Нисимов и Фархи“-София, 1909 г.-а.е.493
81. СД „Лъв“ на Нисимов-а.е.7016

III. Документи

Министъра на вътрешните
работи и народното здраве
Т У К

Д О К Л А Д

от АЛЕКСАНДЪР БЕЛЕВ, юристконсулт при Министерството

I. Законът за пълномощията на Министерския съвет¹ е вече гласуван от Народното събрание. Правителството поема задължението да уреди еврейския въпрос у нас и свързаните с него въпроси. Радикалното уреждане на еврейския въпрос у нас би било

---

¹ .Става дума за Закон за възлагане на МС да взема всички мерки за уреждането на еврейския въпрос и свързаните с него въпроси - приет в 7-мо заседание на четвъртата извънредна сесия на XXV ОНС, публикуван в ДВ, бр.148/9 юли 1942 г.

изселването на евреите и едновременно конфискуване на имуществата им. Изселването на евреите, може би ще бъде възможно след приключване на войната или заемане от съюзните сили на територии на Изток или в Африка. Засега възможности за изселване на евреите липсват, освен ако Германия се съгласи да ги приеме и настани в Галиция² или другаде в Русия. Междувременно, докато се създадат условия за изселване на евреите, налага се да се засилят надзора по провеждането на тези мерки. Засилването на мерките сред евреите трябва да стане в няколко направления:

1. Като се ограничат категориите на евреите, които се ползват с привилегии и се ограничи съдържанието на привилегиите.
2. Като се проведе така нареченото разграничаване на евреите.
3. Като се разреши радикално въпроса за недвижимата собственост на евреите.
4. Като се ограничи и правото на евреите да разпореждат с имуществата, ценностите и капиталите си и се определят точно изключенията от този режим.
5. Като се изключат напълно евреите от всички области на стопанския живот, в който тяхното участие не е необходимо за вътрешния им живот и не се свежда към физически труд.
6. Като се улесни ликвидацията или цялостното прехвърляне на еврейските предприятия и се упражни надзор относно лицата, които поемат тези предприятия и относно произхода и средствата на тези лица.
7. Като се уреди въпросът за задълженията и вземанията от еврейски произход.
8. Като се уреди положението на предприятията, преминали от български в еврейски ръце.
9. Като се използват правата по чл. 24³ от закона за защита на нацията и във всеки случай се изселят евреите от София.
10. Като се създадат лагери, работни групи и подобни, да се осигури работата и прехраната на тези евреи, които ще останат без средства.
11. Като се поставят еврейските общини⁴ под държавно ръководство и се създадат при тях фондове за подпомагане.

---

² Историческо наименование на територията на Западна Украйна, днешните Львовска и Тернополска области. През периода XVIII-XX в. същите се отнасят и към полските земи.

³ “Лица от еврейски произход не могат да притежават, владеят или държат под наем, лично или чрез подставени лица, непокрити полски имоти, а в селските общини, изключая курортните такива и покрити имоти” Същият член регламентира и сроковете по продажбата на тези земи, както и определяне датата 1 октомври 1941 г. като краен срок за напускане непокрити полски имоти, наети от лица от еврейски произход за обработка.

⁴ Според Закона за управление на израилтянските духовни общини в Княжеството от 1904 г., Еврейската община се образува при наличието на повече от 20 еврейски семейства в един град; начело на общината има синагогално настоятелство, което се грижи за църковните и благотворителни работи с мандат 3 години и състав 5-7 души и училищно настоятелство, избрано съгласно Закона за народното просвещение.

12. Като се съсредоточи инициативата, общото ръководство и надзора по приложението на мерките, за да се създаде единство и да се осигури резултатът. II. Като предварителна мярка се налага уточняването на понятията “евреин”, “еврейски произход”, “Смесен еврейски произход”, приемане като първа религия еврейската, “български произход”, “Сроден произход”, “чужденци по произхождение”. Налага се заменянето на изискването “приемане на християнството” практиката на съдилищата даде крайно субективно съдържание, което не може да бъде контролирано и отнесено към определен момент и с това даде възможност да се заобикалят целите на закона.

Лицата, които са от български или сроден произход и са от еврейска религия, са дали доказателства, че са скъсали със своята народност, щом до сега не са се отказали от еврейската си религия и остават приобщени към еврейството.

Необходимо е да се дадат правила за определяне на произхода. Ако родителите са имали еврейска първа религия трябва да се заключи, че и дедите /възходящите от втора степен/ са евреи, което е достатъчно указание за еврейски произход. Ако родителите са били християни, най-добре е да се дири първата религия на възходящите от втора степен. Ако те са имали като първа религия еврейската, трябва да се заключи, че и прадедите /възходящите от трета степен/ са били от еврейска религия, което е достатъчно указание за еврейски произход. Подобна е немската система за установяване на произхода.

Изключението, предвидено в чл. 15, ал. 2⁵ трябва да се ограничи по отношение на българските поданици, като се изиска и покръстването да е станало преди 1 септември

Надзорът на общините се извършва от Консистерията в състав 12 души, 7 от София; избира се за 3 години. Поддържането на еврейските училища става със специална такса върху месото /габела/. Прекият надзор върху духовните съдилища принадлежи на главния равин, който е председател на еврейския апелативен съд /5-членен състав от софийски евреи/. От Освобождението на България през 1878 г. в страната има 33 еврейски общини, като най-голямата е софийската, следвана от пловдивската и русенските общини. По-голямата част от живущите в България евреи са сефарадските, което от своя страна влияе и на характера на самите еврейски общини-те са по-многобройни в сравнение със съществуващите в страната ешкеназки еврейски общини. Материалната издръжка на еврейските общини до ЗЗН се набира от: 1/ религиозен налог-араха;2/.такси за различни услуги и ритуали;3/ такса за издаване на документи. Вж. по-подробно Надлер, Мориц. Устройство и организация на еврейството в България. Вестник на вестниците, № 80, 5 април 1936 г.

⁵ “От еврейски произход са лицата, на които поне един от родителите е евреин.

Не се смятат от еврейски произход ония лица, които са родени или ще бъдат родени от заварени от този закон, смесени бракове, между приели християнството лица от еврейски произход и лица от български произход и са приели или ще приемат християнството като първа своя религия.”

1940 г. Тези, които са се покръстили с оглед на закона, съвсем не са се откъснали от еврейството и няма защо положението им да бъде третирано като българи или неевреи. Изрично трябва да се каже, че бракът трябва да е сключен по еврейски обряд. III. Широките привилегии, дадени на евреите се оказаха една от най-слабите страни на ЗЗН. От привилегиите се ползват при това на първо място по-състоятелните евреи (между бакалите в София няма нито един с привилегия; МЕЖДУ ИЗНОСИТЕЛИТЕ 20% имат привилегия) което показва, че добиването на привилегия в много случаи е във връзка със състоянието, отколкото с действителните факти

Ограничението на категориите наредбата провежда като на първо място премахва категорията на чл.33, ал. 1, буква "а"⁶. Може би някои откъснали се от еврейството евреи ще бъдат засегнати (в повечето случаи те ще са в брак с българи и ще попадат в категорията на чл.33, ал.1, буква "б")⁷, но в повечето случаи това откъсване не може да се установи, а и заради тези няколко евреи, не трябва да се създава параван на Асеовци⁸ и подобни. Това разграничение наредбата провежда и

1) като премахва категорията на доброволците⁹; 2) като ограничава категориите на наградените с орден за храброст с изискването да са се заинтересовали за ордена си до 1.09.1940 г., доколкото уважението към ордена трябва да съществува и в еврейна и доколкото с това се избягват всички случаи на машинации за снабдяване с доказателства за награждаването¹⁰. 3) като ограничава категорията на инвалидите с

---

⁶ "Разпоредбите на този дял II от закона не се прилагат за следните лица от еврейски произход:

а/ когато са родени в България и са имали непрекъснато местожителството си в България до влизане на закона в сила с български поданици и са приели християнството до 1 септември 1940 година;"

⁷ "б/ които до 1 септември 1940 г. са встъпили в брак с лице от български произход и са приели християнството до влизане на закона в сила."

⁸ Става дума за Жак Асеов, един от най-изявените български индустриалци, напуснал България в края на 1940 г.

⁹ Става дума за заключителните разпоредби на дял II, където след чл. 33 е записано: "Същите разпоредби на дял II, изключая тия на пунктове "а", "б", "е" и "ж" от чл.21 и чл.26 и 27 не се прилагат за лицата от еврейски произход, които са били доброволци във войните или са военно инвалиди, или са наградени с ордена за храброст.

Лица от еврейски произход, сираци от войните, във всички случаи на състезание с други лица от еврейски произход, се предпочитат при прилагане разпоредженията на чл.25 и 26 от настоящия закон.

Правото за използване от наредбата на този член се установява с писмени доказателства по молба на заинтересувания от съответния по местожителството областен съд. Съдът се произнася в разпоредително заседание след заключението на прокурора".

¹⁰ Пак там.

изискването инвалидността да е по-голяма от 50 %¹¹. Независимо от това ползването от привилегията се ограничава с изискването на лицата да не са осъдени за престъпление от общ характер, да не са наказвани за спекула и да не са проявили комунистически и противодържавни разбирания и да не са напуснали страната. Ограничава се отчасти и категорията на чл.33, ал.1, буква “б” поради съобразяването и с новата редакция на чл.15, ал.1.

Съдържанието на привилегията е ограничено, като се премахне принципното изключване от ограниченията, възприето от чл.33, ал.1 и 2 и се изиска изрично освобождаване от ограниченията на всяко отделно ограничение или по отношение чл.33, ал.1, буква “б” възможност за включване в режима на ограниченията.

Разширяват се категориите по отношение на вдовиците от войните и вдовиците и децата на опълченците от Шипка. Това разширение не противоречи на закона за пълномощията, тъй като е логично в досегашната система, щом се привилегирова сираците. То не е опасно при намаления обем на привилегиите. Това налага проверка на всички признати досега права от съдилищата. Тази проверка най-добре е да се извърши от Министерството¹², където контролът ще бъде най-строг, отколкото в съдилищата.

IV. По отношение разграниченията, предвижда се малка значка (с диаметър 2 см) за привилегированите евреи и пришита звезда за останалите. Освобождават се от носене на знака деца до 10 години навършени и жените с привилегии по чл.33, ал., буква “б” (омъжени за българи). Пришитата значка дава възможност за най-лесен надзор, извършван по еврейските домове, а не на улицата.

Във връзка с провеждане на разграничението е:

1) заменяването на българските имена с еврейски; 2) забраняване достъпа в магазини, заведения и обществени места; 3) забрана за съвместно живеене с лица от български или сроден произход; 4) забрана за живеене в хотели и жилищни палати; 5) означаването на еврейските жилища, фирми и произведения; б) ограничаването упражняването на търговия и свободна професия само по отношение на евреите. Забраната за бракове трябва да бъде разширена по отношение на всички лица от български и сроден произход от една страна и по отношение на лица от сроден произход (тя е фактически разрешена по отношение на словачките).

V. Евреите няма защо да запазят каквато и да било недвижима собственост. При режима на който са подложени, излишна сантименталност се явява запазването на собственост върху жилището. Отнемането на недвижимата собственост ще ги подготви към изселването им.

Изплащането на иззетите имуществата трябва да стане с бонове, които се внасят в блокираната сметка на собственика в БНБ или друга местна банка. Многогодишното изплащане на боновете е излишно и вредно при пълното отнемане на възможността за упражняване на занятие и при фактическото отнемане и на движимото имущество. Дългогодишното изплащане ще бъде във вреда на българските кредитори.

От блокираните сметки се отделят 20 % за фонд “Еврейски общини”, от останалите 80 % се изплащат вземанията на привилегированите и ипотечарните кредитори и се покрива издръжката на семейството на собственика до размер най-много на 5, 000 лева месечно, ако няма други средства. Остатъка служи за покриване на останалите задължения на собственика на сметката. Ако след изплащане на всички задължения остане в сметката излишък, който увеличен с изпратените средства за издръжка надминава 300, 000 лева, разликата в повече остава за държавата. Трябва да се има

---

¹¹ Пак там.

¹² Става дума за МВРНЗ

предвид, че в блокираната сметка постъпват всички суми на евреина, а не само тези от недвижимите му имоти.

Недвижимите имоти в определени квартали служат за даване под наем на евреи, ако има нужда. Останалите жилища се продават на бездомни държавни и общински служители, инвалиди и подобни на дългосрочно изплащане. Луксозните жилища, магазини и подобни се продават за получаване на цена. Част от имотите може да се използва за държавни нужди и за замяна за придобиване на имоти в подходящи за държавни учреждения парцели.

VI. По отношение на упражняване на професии идеята за номерос клаузуса¹³ трябва да се приложи по-строго, като привилегированите евреи се включват в допустимия брой. По отношение занаятчиите трябва да се приложи системата, приложена вече към амбулантните търговци: броят им да се определи според броя на 1 януари 1941 г. започналите през 1941 г. и през 1942 г. амбулантна търговия или занаяти ще трябва да ги прекратят, ако няма свободни места, или ако нямат привилегия. На нови занаятчии и амбулантни търговци ще може да се разрешава работа само ако има свободни места или са с привилегии. Размерът на еврейските предприятия, които остават следва също да се ограничи: например до 200, 000 лева капитал най-много, като не могат да сложат и с кредити в размер по-голям от капитала им. Тези от евреите, които продължават занаятието си и са от еврейска религия да могат да упражняват занаятието само по отношение на евреи. Независимо от това следва да се изключи напълно достъпа на евреите в някои браншове: внос и износ, представителство земеделски произведения и житарство на едро, железария, хартия смазочни и горивни материали на едро, мини, индустрия, транспорт, корабоплаване и пр.

В предприятия, които са чисто еврейски и работят за евреи, целият персонал може да бъде еврейски. В останалите предприятия той трябва да бъде не-повече от 1/4 от общия брой. Той не може да надминава общия брой на евреите, заети като частни служаци на 1 януари 1941 г. и във всеки случай не трябва да надминава броя на българите. В ръководните служби на не еврейските предприятия не трябва да има евреи като под ръководни служби се разбират счетоводителите, касиерите, техническите ръководители, специалистите и майсторите.

С организирането на еврейските общини на нови начала ще стане възможно въпросите за упражняването на професията да се уреждат от еврейските общини с оглед на нуждите на общините.

VII. Ликвидирането на еврейските предприятия няма защо да се продължава с нови срокове. Надзорът върху ликвидацията сега се упражнява едновременно от Министерството на вътрешните работи и народното здраве, финансите и търговията. Финансите упражняват контрола по силата на чл.10 от закона за еднократния данък. Този надзор е безпредметен при общата ликвидация на еврейските предприятия. Желателно е този надзор да се унифицира, за да може да бъде ефикасен и да позволи спазването на сроковете за ликвидацията. В ликвидационната комисия при Министерството на вътрешните работи и народното здраве може да има представители на тези министерства и на народната банка. Ликвидационната комисия следва да съсредоточи надзора и ръководството на ликвидацията на еврейските предприятия.

Прехвърлянето на ликвидацията трябва да бъде цялостно, като се избегне възможността за образуване на смесени предприятия, чрез които влиянието на евреите се засилва в обществото, поради тесните връзки с българи, които се създават

---

¹³ Правен термин, който буквално означава брой на текстовете.

при това. Акциите и дяловете, притежавани от евреи и подлежащи на ликвидация се продават на БНБ, която ще ги продава и сумите от продажбата ще минава в сметките на евреите и фонда “Еврейски общини”. Едноличните фирми и събирателни дружества с капитал под 1 000 000 лв. ще трябва да ликвидират само до 1 септември 1942 г., съответно в предвидените срокове, ако задължението за ликвидация е възникнало по силата на новите наредби, като ликвидацията обхваща прехвърлянето на предприятието, съответно разпродажбата на стоките, но не и събирането на вземанията и изплащането на задълженията. Евреинът, следователно, трябва в срока или да прехвърли предприятието или да разпродаде стоката; събирането на вземанията или изплащането на задълженията може да продължи и след това по реда, предвиден по-долу.

Предприятията с капитал над един милион лева трябва да искат предварително одобрение за начина на ликвидацията от ликвидационната комисия.

Ако не ликвидират или прехвърлят в срока предприятия се конфискуват в полза на касата за обществено подпомагане, ако не ликвидират се дължи на невъзможност, създадена от не произнасянето на ликвидационната комисия.

Не ликвидират в срока предприятия се ликвидират от ликвидационната комисия, която им назначава ликвидатор. Като ликвидатори могат да бъдат назначени и самите собственици евреи, които ще трябва да управляват временно бившите си предприятия като добри домакини под страх на наказание със строг тъмничен затвор до 10 години. Ликвидаторите имат грижата за временното управление и за разпродажбата на стоките или за прехвърлянето на предприятието.

Съгласно чл. 29 от ЗЗН¹⁴ прехвърлянето може да стане само върху българи. Ликвидационната комисия, за да одобри прехвърлянето ще може да иска купувачите да установят произхода на средствата си.

VIII. Стопанските ограничения трябва да засегнат не само недвижимите имуществата и професионалната дейност на евреите, но и движимите имуществата на евреите. Тъкмо разпореждането с капиталите ги прави най-опасни. Тълкуването, дадено от службата на чл.26 от ЗЗН¹⁵ трябва да се потвърди, като се задължат всички евреи и тези, които не упражняват търговия или друга професия, да внесат всички разполагаеми суми,

---

¹⁴ “Забранява се прехвърлянето на предприятия, акции и дялове и въобще участие с капитал под каквато и да е форма, както и на всякакви недвижими имоти, и учредяване на вещни тежести върху такива, принадлежащи на лица от еврейски произход, на чужденци по произход, или чужди поданици, или дружества с предимно чужди капитали.”

¹⁵ “Министерския съвет може, по доклад на Министъра на търговията, промишлеността и труда да ограничава, цялостно или частично, личното или капиталовото участие на лица от еврейски произход в някои клонове на търговията, индустрията и занаятите или друг вид стопанска дейност, а по доклад на Министъра на финансите и на Министъра на търговията, промишлеността и труда-да взема мерки за установяване и надзираване имотното състояние на лицата от еврейски произход.”

Същият член регламентира сроковете и начините за деклариране на движимата и недвижимата еврейска собственост.

средства и ценни книжа в блокираните сметки. В ръцете на евреите трябва да останат само отпушаните суми за издръжка или сумите, които получават като възнаграждение за труда си, или във връзка със занятието си, както и движимостите, необходими за личното им потребление, с оглед на жилището и средствата им. Всичко останало трябва да се обърне в пари и да отиде в блокираните сметки.

Вземанията им могат да се събират и от ликвидационната комисия, ако те сами не вършат това достатъчно енергично.

Кредиторите трябва да предявят вземанията си пред комисията. Комисията разрешава изплащането на задълженията, които са установени с търговски книги или по нотариален ред или със съдебни решения направо по реда на предявяването им. За останалите задължения тя се произнася след разследване. Комисията разрешава изплащането и на задължения за лична издръжка на предприятието до ликвидацията му и за издръжка в размер до 5, 000 лева според броя на семейството. На първо място комисията разрешава изплащанията за задължения към държавата и общините, привилегированите и ипотечни вземания.

Сумите, които останат в блокираната сметка след изплащането на задълженията и надминават необходимия за издръжката през пет години суми (значи не повече от 300, 000 лв.) остават в полза на държавата; сумата 300, 000 лева се намалява с платената издръжка и с вложения в занятието капитал.

IX. В миналото, поради стопанската криза предприятия и недвижими имоти са минали в еврейски ръце на цена, значително по-ниска от действителната, като са били оцетени с това много българи. Сега, при изземване на предприятията и ликвидиране на еврейските предприятия и капитали, тази неморална печалба на евреите ще мине в ръцете на държавата. Не е етично това макар и косвено обогатяване на държавата за сметка на оцетените българи. Възстановяването на претърпяната щета от българите е уместно. Като граница на претърпяната щета може да се вземе 1929 година откогато започна кризата. Условия трябва да бъде прехвърлянето на имота да е станало поради затруднения и на цена значително под действителна за връщане на имота. Условие трябва да бъде също имота да не е преминавал от евреите в ръцете на българите, особено ако те са заплатили действителната му цена. Връщането трябва да стане срещу заплащане на получената цена и стойността на подобренията, като се приспадне съответната част от получените доходи. Ако имота е преминал в български ръце може да се постави въпрос само за донасяне цената на бившите собственици, ако е прехвърлен от евреите на българите значително под действителната цена.

X. Чл. 24 от ЗЗН дава право на Министерския съвет да постановява изселвания на евреи от квартали и населени места. Считам, че еврейството представлява опасност на първо място в столицата, поради своята численост и възможностите да влияе върху обществения и стопански живот чрез връзките си ръководството на този живот в София. Изселването на евреите от София в провинцията ще увеличи броя на евреите в провинцията и може би ще създаде там известни трудности. Но те са далеч по-малки и евреите ще бъдат много по-безопасни отколкото в София. Държавният интерес несъмнено налага изселването им от София, въпреки че местните интереси ще бъдат засегнати от това. С това ще се облекчи в значителна степен жилищната криза у нас. При изселването на евреите от София на първо място ще бъдат изселени евреите, останали без занятие, а по-сетне ще се премине и към други категории. Съразмерно с намаляването на еврейското население в София ще се изселят и евреи с право на занятие.

Настаняването в провинцията ще става по няколко начина. На първо място евреите ще бъдат настанявани в еврейски жилища в провинцията, съгласно с жилищните норми за евреите, па дори и независимо от тях. Например евреите от София, които са от Дупница ще бъдат въдворени в Дупница, като там ще се въдворяват и други евреи, според възможностите за настаняването. Това ще позволи изселването близо 30% до

40% от софийското еврейство. Евреи, които имат средства, могат да бъдат настанени и в други селища с намаляващо население и със свободни поради това жилища. При положението, че настанените евреи ще бъдат със знаци и под надзор, няма опасност от общуване с тях и от агитациите им. Но във всеки случай, това общуване и тези агитации са по-опасни в София. Евреите ще могат да бъдат настанени- занаятчиите и работниците и младежите - места, където има нужда от работна ръка. Например по сведения в дървената индустрия в Горна Джумая има липса на работна ръка. В някои места, където ще се провеждат по-дълго време обществени мероприятия, също могат да бъдат настанени евреи, труда на които ще се използва в тези предприятия. Най-сетне, евреите могат да бъдат настанени в някои области и градове на Беломорието (Саръшабан¹⁶ и Портолагос¹⁷), където въдворяването ще има повече наказателен характер. Затова и там труда на евреите ще може да бъде използван: например солниците на Портолагос или оздравителни работи в делтата на Места.

XI. Еврейските общини трябва да поставят под надзора на Вътрешното министерство, като управлението им, поверено на консистории¹⁸, назначени от Министъра на вътрешните работи и народното здраве. Във всяка консистория трябва да има представителен делегат, който може да бъде длъжностно лице. Разпорежданията на правителствените делегати са задължителни за консисторията, която е длъжна да ги изпълнява. Разпорежданията на правителствените делегати могат да бъдат обжалвани от консисторията пред правителствения делегат на централната консистория, а разпорежданията на последния пред Министъра на вътрешните работи. Еврейските общини трябва да поемат грижата за подпомагане и обществените мероприятия на евреите и за целия техен вътрешен живот. Постепенно еврейските общини трябва да се превърнат в орган за провеждане на политиката на правителството по отношение на евреите.

Необходимите средства за издръжка на общините, за обществените мероприятия на евреите, за подпомагане на безимотните евреи, за изплащане на задълженията на несъстоятелните евреи към българи и за поддържане на службите на еврейския

---

¹⁶ Град в Гърция, близо до Кавала.

¹⁷ Град в Гърция, близо до Ксанти

¹⁸ Consistorium - място за събрания. В католическата църква-събрание на кардиналите под председателството на папата за разследване на най-важните църковни дела. В Русия до революцията- учреждение с църковно - административни и съдебни функции, подчинени на епархалния архиерей.. В древния Рим-държавен съвет при императора със съвещателен глас. Църковно - административен орган у протестантите. Еврейски верски съвет. В България Централната консистория на евреите съществува от 1902 г. Състои се от 21 члена, като 9 са от София. Призната е за официален институт със заповед № 367 от 14 октомври 1936 г. на МВРИ. Първият ѝ устав е приет през 1920 г. и допълнен през 1932 г. До 1919 г. начело на ЦКЕ стои главният равин. От 1920 г. равинът остава само духовен глава на еврейството и председател на Върховния духовен съд. Учредителният събор от 1920 г. разграничава светските от духовните функции на Консисторията. Това разграничаване е санкционирано със заповед № 22 от 7 февруари 1927 г. на МВРИ.

въпрос се взимат от фонд "Еврейски общини", в който се внасят 20% от всички суми, постъпили по блокираните сметки на евреите.

ХІІ. За да се осигури единство и резултатност в мерките срещу евреите, необходимо е да се съсредоточи на едно място инициативата, общото ръководство и надзора по приложението на тези мерки. До сега съществува в това отношение една пръснатост, която се отразява зле. Едно и също действие подлежи на надзор от няколко министерства. Резултатът е този, че заинтересованите не могат да се справят със съществуващите в различните ведомства изисквания на сроковете, определени от всяко ведомство самостоятелно, поради което сроковете не могат да се спазят. Несъмнено едно и също действие може да бъде разрешено или отказано различно от всяко ведомство. Така напр. едно прехвърляне може да бъде отказано от Министерството на финансите и разрешено от Министерството на търговията или Вътрешните работи. Каква ще бъде в такъв случай санкцията? Необходимо е компетенциите да бъдат ясно разграничени и да се определи ведомството, което има последната дума. Считам, че това ведомство трябва да бъде Министерството на вътрешните работи, което в съзнанието на всички се е очертало като отговорното за разрешаването на еврейския въпрос министерство. На тази обществена отговорност трябва да съответстват права и възможности. Министъра на вътрешните работи трябва да има общия надзор по приложението на всички мерки срещу евреите, независимо от това кое ведомство ги прилага. Той трябва да има и инициативата за тези мерки и във всеки случай би следвало да се иска съгласието му за тях, ако инициативата излиза от други ведомства.

ХІІІ. Ако се възприемат препоръчаните мерки, очевидно е, че службата по ЗЗН в днешния ѝ състав не би могла да се справи със задачите си. От доклада на началника на службата се вижда, че тя не може да се справя с домашните си задачи.

В комисията по чл.14-а в Министерството на търговията, освен тримата юристконсулти, които отделят два следобеда за нея, работят като постоянни докладчици и двама души, за да се справят с ликвидацията на предприятията с повече от 600 000 лева капитал, които са сравнително малка част и имат прегледни отношения. Проверката на ликвидацията на останалите предприятия очевидно ще изисква труда на повече хора. За изземването на недвижими имоти работят няколко комисии, подпомагани от временен ръководен и друг персонал.

Пълното ликвидиране на недвижимата собственост, почти пълното ликвидиране на еврейските предприятия, почти пълното ликвидиране на еврейското имущество /движимото/, проверка на всички признати вече привилегии и свързаните с това проверки и ликвидации, разширяването на кръга на евреите, засегнати от закона, организирането на еврейските общини, управлението на фонда "Еврейски общини", организирането на изселването и настаняването на евреите и създаването на работа за тях, упражняването на ефикасен надзор за прилагане на ЗЗН и наредбите относно евреите, ликвидирането на задълженията и събирането на вземанията, уреждане въпроса за издръжка и пр. всичко това представлява нови задачи, които ще изискват за своето разрешаване не само нормировка, но и съответна организация. Средствата за тази организация ще се вземат от самите евреи, от фонда "Еврейски общини". Тази организация трябва да бъде създадена и приведена в действие, като се съсредоточи ръководството ѝ широки пълномощия в едно ведомство и се осигури съдействието на всички други ведомства. Само така ще може да се даде бързо и радикално разрешаване на еврейския въпрос и ще се избегнат упреците на полумерки.

Ако Министерството на вътрешните работи и народното здраве не може да създаде тази организация, тя ще се създава частично при други ведомства и най-вече при финансовото министерство, на което в такъв случай ще бъде по-целесъобразно да се предостави и общото ръководство и надзор, колкото това да е иначе неподходящо,

тъй като еврейския въпрос не е фискален въпрос , а народностен въпрос на първо място.

ЮРИСТКОНСУЛТ:

(Ал. Белев)

ЦДА, ф. 1568К, оп. 1, а.е. 122, л. 96-99. Оригинал. Машинопис.

Забележка : Документът не е датиран, но е видно от цитираните нормативни документи и обнародването им, както и от длъжността, с която Ал. Белев го подписва, че е създаден след 7 юли 1942 г., след приемането на възлагателния закон МС да се занимава с еврейския въпрос и до изготвянето на наредбата от бр.192 на ДВ.

№ 4

Паметна бележка от Александър Белев, комисар по еврейските въпроси за развитието на еврейския въпрос в България и мерките, които трябва да се предприемат в страната и в новоосвободените земи за по-нататъшното му решаване

Паметна бележка

Еврейският въпрос у нас е преди всичко стопански въпрос. В ръцете на евреите беше съсредоточена несъразмерна част от търговския и индустриалния оборот. В много браншове тази част достигаше до 90 и повече процента. Едно незначително инородно малцинство - 0,6% от населението на страната беше обсебило почти половината от търговията и индустрията. В годините след войните евреите започнаха да вземат по-дейно участие и в политическия живот на страната, както със задоволство констатираше еврейската Енциклопедия Юдаика,¹⁹ издадена през 1928 година. Истинското политическо влияние на евреите у нас беше много по-голямо, отколкото може да се съди по прякото им участие в политическия живот. Капиталовата мощ и връзките им създаваха влияние, което се чувства и днес. Засили се през последните години и участието на евреите в културния живот на страната, особено в живописата²⁰ и музиката²¹. Но пак косвеното влияние на евреите, дължимо на капиталовата им мощ в страната и чужбина, беше много по-силно, отколкото прякото им участие в културния живот. Разполагащи с много средства, те имаха възможност да налагат вкусовете си в столицата, а с това и в цялата страна. Най-сетне еврейският въпрос беше и расов въпрос у нас, колкото това да не беше ясно на нашето общество. Достатъчно е да се знае, че през 1940 година, например, броя на евреите, встъпили в смесен брак достигна 25% от общия брой на встъпилите в брак евреи през тази година.

---

¹⁹ Берлин, 1928 - 1934 г.

²⁰ Сред имената на еврейските художници, творили в България до началото на Втората световна война са - Борис Шатц, Анна Крамер-Бехар, Марко Бехар, Султана Сурожон, Давид Перец, Мориц Бенционов, Елиезер Алшех и др.

²¹ Известни еврейски музиканти, живели и работили към този период в България са: Моше Цадиков, Панчо Владигеров, Менахем Бенсусан, Бенцион Елиезер, Николай Кауфман, Анжел Кокенов, Г. Ниньо, Буко Оливер, Давид Бераха, Мико Леви и др.

Със закона за защита на нацията²² се постави началото на едно радикално разрешаване на еврейския въпрос у нас. В наредбата²³ от 29 август 1942 г. се посочи формулата за това радикално разрешаване, като се определи в чл.7²⁴ задачата на

---

²² Обсъден и приет по време на Втората редовна сесия на XXV ОНС. Съобщен като законопроект на 6 ноември 1940 г. в шесто заседание. Първото му четене е на 15, 19 и 20 ноември 1940 г. в 11, 12 и 13 заседание; второто четене е на 20 и 24 декември 1940 г., когато е гласуван окончателно и приет. Обнародван в ДВ, бр.16/23 януари 1941 г. заедно с Указ №3 на цар Борис III. Съдържа четири дяла - I. За тайните и международни организации; II. За лицата от еврейски произход; III. За противонационалните и съмнителни прояви и IV. Особени разпоредби. Антисемитската законодателна материя по отношение на евреите е разпределена в чл. 15-33.

²³ Пълното заглавие е: “Наредба издадена въз основа на закона за възлагане на Министерския съвет да взема всички мерки за уреждане на еврейския въпрос и свързаните с него въпроси”. Одобрена е с ПМС №70 на МС, взето в заседанието му от 26 август 1942 г., протокол 111, и обнародвана в ДВ, брой 192 от 29 август 1942 г. Съдържа 59 члена, разпределени в следните глави: I. За управлението на еврейските въпроси; II. По определяне на еврейския произход; III По разграничаването и общите ограничения на евреите; IV. По местожителството и изселването на евреите; V. По професионалната стопанска дейност на евреите; VI. За имуществата и капиталите на евреите; VII. За изменение на чл.33 от ЗЗН и VIII. Особени разпоредби.

²⁴ “Еврейските общини са под ведомството на Комисарството за еврейските въпроси. Еврейските общини се управляват от консистории, съставени от председател и четири до шест члена евреи, назначени всички от Комисаря за еврейските въпроси. При всяка консистория има делегат назначен от Комисаря за еврейските въпроси. Делегатът може да бъде длъжностно лице. В София има централна консистория, съставена от председател и шест члена евреи и делегат, назначени по реда показан по-горе.

Нарежданията на делегата са задължителни за консисторията; същите могат да бъдат обжалвани от консисторията пред делегата при централната консистория, съответно пред Комисаря за еврейските въпроси.

Еврейските общини се определят и действат по правилници и наредби, изработени от съвета за еврейските въпроси.

еврейските общини: *да подготвят изселването на евреите от страната.* В основата на цялата система, установена с наредбата, за ликвидиране на еврейското имущество и еврейското влияние, лежи предположението, че евреите ще останат в страната най-много още 4-5 години, и за това се цели средствата, които остават на разположение на евреите, да им стигнат за издръжка за тези четири или пет години до тяхното изселване. Ако евреите останат и след това в страната, държавата несъмнено би се намерила в затруднение, тъй като издръжката би легнала изцяло върху нея. Въпросът за изселването на евреите от страната, следователно, е поставен и трябва да се потърсят начините и средствата за неговото разрешаване.

Доброволното изселване няма да даде резултат. Ще се изселят доброволно по-голямата част от евреите чужди поданици от старите предели на страната; но техния брой е едва 1/30 от общия брой на евреите в страната. Броят на другите евреи, които биха се изселили доброволно ще бъде малък. *Явно е, че изселването трябва да стане принудително и организирано. То ще може да стане само в рамките на цялостното разрешаване на еврейския въпрос в Европа*²⁵. *Със съдействието на Германия, обаче, това изселване би могло да започне и по-рано, като се насочи към източно европейската област, подобно на започналото изселване на евреите в Протектората и Словакия*²⁶.

Еврейското население в страната беше достигнало към 1935 година около 52 000 души. Започналото изселване на евреите чужди поданици и изселването на по-големи групи за Палестина²⁷ намали броя на евреите в страната в края на 1940 година на 48 000 души кръгло. Този брой се увеличи с около 500 евреи от Добруджа²⁸, 8 600 евреи

Еврейските общини имат за задача да подготвят изселването на еврейското население. Всички еврейски начинания с идеална цел: синагоги, училища, благотворителни и социални мероприятия за евреи и пр. минават към еврейските общини и се намират под техен надзор, ръководство и отговорност.”

²⁵ Има пред вид конференцията, проведена на 20 януари 1942 г. в Берлин, на която единствения разгледан въпрос е “Окончателното разрешение на еврейския въпрос в Европа”. (виж Д. Коен, “Оцеляването”. Сборник от документи 1940-1944 г. София, 1995 г. с. 21)

²⁶ Форма на зависимост на страна, която формално е запазила държавното си устройство, но фактически е подчинена на друга, по-силна държава. В случая става дума за Полша, Бохемия и Моравия.

²⁷ Историческа област в Западна Азия между Средиземно море, на западно Мъртво море и река Йордан. В периода 1920-1947 г е мандатна територия на Великобритания. На 29 ноември 1947 г. по решение на Генералната асамблея на ООН, на територия на Палестина се създават две независими държави-еврейска и арабска.

²⁸ Става дума за броя на евреите, след подписването на Крайовската спогодба от 7 септември 1940 г.

в Македония²⁹ и Моравско³⁰ и 4650 евреи в Беломорието, или общо с около 13 750 души. Бързото изселване на това еврейско население ще ни освободи от разлагащото влияние на провежданата от тях пропаганда, ще ни освободи от корупцията, която те насаждат при стремежа си да разходват сами средствата си, ще ни освободи и от опасността да се нагодят към новото си положение и да потърсят начини за запазване на влиянието си чрез връзки и подставени лица. Бързото изселване ще ни даде възможност да освободим по-скоро София, Скопие, Пловдив и Битоля от сравнително големия процент на еврейското им население. Чрез вътрешни мерки това не би могло да се постигне, тъй като всеки опит за масово заселване на евреите във вътрешността ще срещне противодействието на местното население, а образуването на лагери при нашите условия ще срещне непреодолими трудности. Не би могло да се постигне много нещо и с работните групи, тъй като те ще погълнат само мъжкото население. Изселването от страната в източните области със съдействието на Германия ще бъде разрешение на въпроса, само ако изселването става по семейства, а не на работна ръка, и ако се изселват и лица, които могат да бъдат общи работници, а не само някакви специалисти. В противен случай от изселването страната би имала повече вреда, отколкото полза.

Изселването трябва да засегне на първо място евреите от Македония и Беломорието, които са около 13 000 души. На второ място ще дойдат евреите от София и Пловдив, които са към 33 000 души. На трето място ще дойдат останалите евреи от старите предели около 16 000 души.

До провеждането на изселването работоспособното еврейско население би трябвало да се задържи в работните групи непрекъснато и през зимата. Обекти за работа могат да се намерят.

30 октомври 1942 година

/п/ Ал. Белев

ЦДА, ф. 176К, оп. 1 “ш”, а.е. 256, л. 44,45. Оригинал. Машинопис

---

²⁹ Присъединяването към България на териториите на Вардарска Македония и Беломорска Тракия през април-май 1941 г. е въз основа на спогодбата “Попов-Клодиус” от 27 септември 1941 г. за окупиране от България на Македония, Моравско и Западна Тракия. За разлика от официалното връщане към България на Южна Добруджа с подписването на Крайовския договор, както и официалното му признаване от Германия, Великобритания и СССР, спогодбата Попов-Клодиус регламентира само задълженията на българското правителство, гарантиращи правата на германците в окупираните от България области в Югославия върху подземните богатства и суровини. Едновременно с това българската страна поема задължението да плаща всички разходи на германците по освобождението на тези области. Клаузите за отстъпването на тези области на България, условията при които ще стане окупирането, правата на България върху тези области и пр. не са регламентирани и разгледани в този документ, въпреки, че същият е приподписан от министрите от българското правителство. (вж. Попов, ген.-лейтенант, “Дейност на българското главно командване през Втората световна война”. С., 1993 г.)

³⁰ Област в Югославия, образувана между поречието на реките Южна и Западна Морава.